

Amerika zit in het hart

Aan Grace Funk en John Woodburn, uit dank dat jullie mij hebben opgenomen in jullie wereld, draag ik dit boek over mijn leven in vroegere jaren op: laat het een testament zijn van iemand die er naar verlangde deel uit te maken van Amerika.

Carlos Bulosan

Carlos Bulosan

Amerika zit in het hart

Een persoonlijke geschiedenis

Uitgeverij Arpenco

Oorspronkelijke titel: *America is in the heart*
Oorspronkelijke uitgave: Harcourt, Brace and Company, Inc., 1946
Uitgave 2014: University of Washington Press
Nawoord van Carey McWilliams, pag. 289-306: *Introduction to America is in the Heart: A Personal History* by Carlos Bulosan, © 1974. Overgenomen met toestemming van de University of Washington Press.
Vertaling: Gerard Arp
Omslag en vormgeving: Sander Cruz
© 2018 Uitgeverij Arpenco

ISBN 9789082827132
NUR 302, 321
Eerste druk 2018

Bezoek voor meer informatie over Carlos Bulosan en zijn werk de website: <http://www.arpenco.nl/carlos-bulosan>

Voorwoord

Het verhaal van Carlos Bulosan (1913-1956), door hem zelf 'een persoonlijke geschiedenis' genoemd, is geen vrolijk verhaal. Het is het verhaal van een jongen die opgroeit in diepe armoede in een boerendorp in de Filipijnen en als 17-jarige vertrekt naar Amerika, om een nieuw leven te beginnen. Daar, aan de westkust van de Verenigde Staten, ervaart hij dat de Amerikaanse droom niet voor iedereen is weggelegd. Als immigrant, vooral als Filipino, wacht hem een leven vol uitbuiting, discriminatie en geweld.

Maar tussen alle dramatische episoden zijn er ook veel momenten vol optimisme, idealisme en vreugde. Zoals de herinneringen aan het werk op het land, met zijn vader en de carabao, de natuur in de Filipijnen, de vriendschappen die hem bijblijven, ook de korte ontmoetingen met medezwerfers in een 'boxcar', de aanblik van de lichtval op een meer, de boeken waarin hij de wereld en de psyche van mensen leert kennen, het moment waarop hij ontdekt dat hij in het Engels kan schrijven, het gevoel van saamhorigheid en vooruitgang bij de organisatie van lotgenoten in een nieuwe vakbond, en de 'engelen' – de vrouwen die hem hielpen in de moeilijkste perioden.

Het eerste deel van het boek beschrijft het leven van Carlos als jongen in de Filipijnen, van het moment dat zijn oudere broer thuiskomt van de Eerste Wereldoorlog in Europa, als soldaat in het Amerikaanse leger, tot zijn overtocht naar Amerika. De Filipijnen waren in die jaren in feite een kolonie van de Verenigde Staten, die na de verdrijving van de Spanjaarden het land bezet hielden. Het laatste deel eindigt met het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, wanneer zijn vrienden zich aanmelden bij het Amerikaanse leger, voor de strijd tegen de Japanse bezetting van de Filipijnen.

Bulosan schetst een beeld van het leven van immigranten in die bepaalde periode tussen de twee wereldoorlogen, aan de westkust van de Verenigde Staten, met name in Californië. Een periode van grote depressie en sociale veranderingen, met de organisatie van vakbonden, de opkomst van socialistische ideeën en bewegingen, de strijd voor gelijke rechten, maar ook een tijd van racisme en discriminerende wetgeving. Carey McWilliams, die persoonlijk bevriend was met Carlos, gaat daar dieper op in, in het nawoord achterin deze uitgave.

Amerika zit in het hart is geen autobiografie in traditionele zin, maar een beschrijving van persoonlijke ervaringen in romanvorm, gebaseerd op ware gebeurtenissen, maar niet altijd van Bulosan zelf of in dezelfde

vorm. De laatste delen van het boek, over Bulosans ziekte en werk als organisator van de vakbond, zijn het meest autobiografisch. De persoonlijke geschiedenis van Carlos Bulosan begint bijna honderd jaar geleden. Toch zijn de thema's, zoals de uitsluiting en uitbuiting van immigranten of buitenlandse werknemers, discriminatie op grond van huidskleur of afkomst en de strijd voor gelijke rechten, helaas nog steeds actueel, in vrijwel alle delen van de wereld.

Carlos Bulosan had maar een paar jaar op school gezeten en sprak maar een paar woorden Engels toen hij arriveerde in Amerika. Door veel te lezen heeft hij later het plezier in schrijven ontdekt. Als schrijver heeft hij een eigen stijl ontwikkeld, soms melodramatisch, maar geschreven vanuit het hart.

Het hart waarnaar ook de titel verwijst. Hoe kan het dat Bulosan na al zijn dramatische ervaringen in Amerika toch zo'n titel heeft gegeven aan zijn boek? Misschien was het niet alleen zijn hart dat sprak, maar speelden ook het patriottisme van de oorlogsjaren of het opkomende anticommunisme ten tijde van de publicatie een rol.

Dit boek van Bulosan en zijn analyse van de sociale omstandigheden die erin is verwerkt, is veel gebruikt in het onderwijs in de Verenigde Staten. En nog steeds is het een bron van allerlei studies en publicaties, over immigranten, de klassenstrijd, neokolonialisme en kapitalisme.

Dat het verhaal van Bulosan nieuwe generaties aanspreekt blijkt wel uit een hedendaagse roman, van een jonge schrijfster uit Californië, die inhoudelijk en wat titel betreft geïnspireerd is door Bulosan (*America is Not the Heart*, van Elaine Castillo, 2018). Dat Bulosan nog steeds veel wordt gelezen bewijzen ook de nieuwe editie van dit boek, verschenen in 2014 in de Verenigde Staten en van de bundels met verhalen en artikelen van Bulosan die recent in de Filipijnen zijn gepubliceerd, zoals zijn korte verhalen in *The Philippines is in the Heart* (UP Press, 2018).

De vertaler, oktober 2018

DEEL EEN

Hoofdstuk I

Ik was de eerste die hem langzaam door het hoge gras in de droge bodem van de rivier zag komen. Hij liep met afgemeten passen en toen hij de uitdijende mangoboom bereikte die ons land scheidde van dat van mijn grootvader, legde hij zijn plunjezak op de grond en ging er op zitten, kijkend naar ons huis met de bezorgde blik van iemand die lange tijd van huis is geweest. Hij was nog onherkenbaar in het vroege ochtendlicht, maar uit de manier waarop hij liep was het duidelijk dat hij van ver weg was gekomen. Blijkbaar was hij geen vreemde in onze *barrio*, of dorp, want hij leek te weten waar hij heen ging en hij scheen geen haast te hebben.

Ik liep snel het huis uit en rende het weiland over waar sommige van onze dieren graasden. Ik liep in de richting van het vruchtbare stuk land waar mijn vader ploegde. Het was het maisseizoen en mijn vader was, net als de andere boeren in onze *barrio*, al bij de vroege dageraad naar ons land gegaan om te beginnen met het voorjaarsploegen. Ik kon de verse, omgekeerde aarde en de bittere rook van brandend gras ruiken in de lucht. De velden waren bespikkeld met mannen die ploegden, egden en onkruid in de rivier harkten.

Mijn vader hield de *carabao*, de waterbuffel, stil en beet op het touw. Hij zette zijn natte handen op zijn heupen en wachtte geduldig op mij. Toen ik bij hem kwam leunde ik tegen de *carabao* en hapte naar adem. Het vriendelijke dier draaide zijn kop naar me toe en veegde de vliegen van zijn rug met zijn lange staart.

“Wat is er, zoon?” vroeg mijn vader, nadat hij het touw uit zijn mond had genomen en het aan het handvat van de ploeg had vastgebonden. “Waarom ren je als een jachthond zo vroeg in de ochtend?”

“Ik denk dat ik mijn broer Leon heb gezien,” zei ik, in de hoop dat ik het bij het juiste eind had wat de vreemdeling betrof, die op mijn oudste broer leek. “Ik zag hem naar ons huis toe komen.”

Vader schopte de modder van zijn voeten en zei: “Je broer Leon vecht nog steeds in Europa. Of misschien is hij nu dood. Ik heb niets van hem gehoord.” Hij pakte het touw weer vast, liet het zachtjes en veel-betekend over de rug van de *carabao* vallen en met z'n tweeën, het geduldige dier en mijn vader, liepen ze langzaam en onvermoeibaar weg, waarbij het scherpe blad van de ploeg gladjes door de vruchtbare aarde sneed die tussen hen in lag.

Ik rende naar de tamarinde aan het andere eind van de boerderij en

klom snel naar de boomtop. Toen ik in de richting van de mangoboorn keek was de vreemdeling er niet meer. Ik keek om me heen zo ver als ik kon zien. Toen zag ik hem met langzame, stevige stappen naar ons land komen, nu en dan stilstaand om het omringende landschap te bekijken. Hij kwam van de richting van ons huis.

Toen de carabao de sloot had bereikt en probeerde een plukje gras te bemachtigen, riep ik naar mijn vader te stoppen en te kijken naar de vreemdeling. Hij nam het touw tussen zijn tanden, maar toen hij de vreemdeling zag en hem herkende viel zijn mond open van verbazing en viel het touw op de natte grond. Ik klom haastig uit de boom en rende zo snel als ik kon over de omgeploegde aarde. Mijn vader stond al te praten met de vreemdeling.

Toen ik mijn broer Leon zag stond ik ineens stil. Ik kende hem alleen van zijn foto op de grote tafel in ons huis in de stad en ik wist niet wat ik moest zeggen nu ik hem voor de eerste keer zag. Mijn vader keek naar me en zijn gezicht kreeg ineens een zachtmoedige blik.

“Het is je broer, zoon,” zei hij terwijl hij het touw oprapte. “Hij is weer thuisgekomen van de oorlog.”

“Welkom thuis, soldaat,” zei ik.

Leon pakte me bij mijn schouders en zwaaide me vlug boven zijn hoofd; toen zette hij me terug op de grond en keek een ogenblik wezenloos voor zich uit. Ineens nam hij, met een liefdevolle blik naar het dier, het touw over van mijn vader en begon de gemeenschappelijke grond te ploegen, die onze familie generatieslang had gevoed.

Zo ontmoette ik mijn broer, die was gaan vechten in een vreemde oorlog in Europa. In de onverhoedse, voorbijsnellende jaren die me in mijn latere leven in het onbekende wierpen, die beslissende, negatieve jaren van hard werken en bittere beproevingen, kwam zijn gezicht vaak met grote helderheid in mijn gedachten tevoorschijn. En op andere momenten dacht ik keer op keer terug aan dit ogenblik, om zekerheid te krijgen dat de woede die ik voelde tegen de onderdrukkende verschrikkingen, die mijn leven vulden in een land ver weg, terecht was ...

Het was lente toen mijn broer Leon terugkwam in onze barrio, in het kleine boerendorp Binalonan, op het eiland Luzon. Ik moet toen vijf jaar oud zijn geweest, maar ik herinner me nog levendig die eerste dagen dat hij bij ons was. Hij trok meteen zijn kaki legeruniform uit en maakte de kist open waarin hij zijn oude kleren had gestopt voordat hij wegging. Hij liep weer achter de ploeg en werkte geduldig met ons samen, terwijl de weken overgingen in maanden en de mais hoog en rijp werd, in de hoop dat we een goede oogst zouden krijgen.

Maar de Filipijnen ondergingen radicale sociale veranderingen; over

de hele archipel kwam de jongere generatie in beweging en die hield er nieuwe opvattingen op na. En hoewel de ongeduldigheid naar nationale onafhankelijkheid al jaren groeide, was het bestuur in feite in handen van machtige, inheemse leiders. Dat was zo'n winstgevende zaak, dat dubieuze mannen met een goede opleiding het voor hun eigen gewin uitbuiten en daarmee de natie langzaam maar zeker in een grote economische catastrofe stortten, die de eilanden van hun wortels rukten en de heropleving van het verlangen van het volk naar brede, nationale eenheid versluierten.

Een tijd lang leek het erop dat de jongere generatie, onder invloed van onechte Amerikaanse idealen en leefgewoontes, volkomen vreemden waren geworden voor de oudere generatie. In de provincies, waar de arme boeren leefden en werkten voor de rijke hacienderos, de grondbezitters, waren de jonge mannen aan het morren en rebelleren tegen hun nalatenschap. Degenen die de bestaande toestand niet langer konden uitstaan, zochten het avontuur in het nieuwe land, want het openstellen van de Verenigde Staten was voor hen een van de gelukkige voorwaarden van het vredesverdrag dat resulteerde uit de Spaans-Amerikaanse oorlog.

In die tijd hadden we vier hectare land, die nauwelijks voldoende waren voor onze familie om niet te verhongeren. We hadden vruchtwisseling als verzekering tegen verhongering en de vrijgevigheid van de grond was wonderbaarlijk. In het voorjaar plantten we mais en bonen en een paar rijen tabak. Tegen het regenseizoen konden we onze gewassen oogsten, die we bewaarden in de graanschuur. Dan konden we rijst planten en onze dieren vetmesten in het grasachtige bos aan de rand van de barrio en soms, wanneer de rijst snel groeide onder de warme regenbuien, gingen we naar een bruiloft of een doopfeest.

Toen ontmoette mijn broer Leon het meisje dat zijn vrouw werd. Ze kwam uit een arme familie in het noorden, uit de provincie Ilocos Sur, waar er veel te veel boeren waren op een smal stuk onvruchtbaar land. Ze verscheen in onze barrio en liet zich inhuren door een van de boeren, die meer hectaren grond had dan de anderen. Omdat ze uit een zuinige en bedrijvige bevolkingsgroep kwam, mochten de dorpsbewoners haar wel en ze waren wel zo slim, om te proberen hun huwbare zonen onder haar aandacht te brengen, voordat mijn broer Leon terugkwam van de oorlog. Gelukkig kwam mijn broer terug voordat ze zich aan iemand had gebonden en al snel hadden ze zich verloofd om te gaan trouwen.

Ik kan me de precieze details van het huwelijk van mijn broer niet herinneren, maar ik herinner me wel dat mijn vader meteen en met veel blijdschap zijn toestemming gaf. Ik herinner me ook dat ik op een

bamboe stoel zat in het danspaviljoen, tussen de bruid en de bruidegom, kijkend naar de boerenjongens en meisjes die dansten op blote voeten. Het zal de derde dag van de bruiloft zijn geweest, want de vrouwen in de keuken ruimden de borden en de grote houten schalen die werden gebruikt als rijstbakken op de lange eettafel al op. De mannen haalden de stoelen weg en stapelden ze in de ossenwagens en sleden, om ze terug te geven aan de mensen van wie ze waren geleend. De feestgangers, die eerder op die dag nog rijst hadden gegeten met hun blote handen en hun mond hadden gewassen in een grote kom die rond de tafel werd doorgegeven, verspreidden zich over het erf in afwachting van het heuglijke uur van de bruiloft.

Het was tijd voor de bruidegom om zijn bruid naar het nieuwe huis te dragen, dat speciaal voor hen was gebouwd op het erf, dicht bij het kleine hutje van gras waar mijn vader en ik woonden. Daarna zou hij ontdekken of zijn vrouw nog maagd was. Toen ik opgroeide in de barrio van Mangusmana was deze primitieve gewoonte nog steeds overheersend, hoewel die in de stad Binalonan zelf, waar onze barrio slechts een onderdeel van was, nooit had bestaan. Het gebruik was doorgedrongen tot de boeren in de vallei door de heuvelbewoners, die met de dorpsbewoners waren getrouwd en hun eigen tradities hadden opgelegd.

Het ritueel was eenvoudig. Maar het was ook het meest dramatische onderdeel van de reeks kleurrijke gebruiken gedurende een bruiloft. Mijn broer Leon droeg zijn echtgenote over de geoogste velden naar hun nieuwe huis. Wij liepen er achteraan, terwijl we vol vreugde schreeuwden en rijst op hen gooiden. We stopten bij het erf toen ze hun huis binnen gingen. Vervolgens wachtten we zwijgend, vol spanning toekijkend of er zwarte rook uit het huis zou komen, want dat zou betekenen dat de bruid een maagd was. Als er geen rook kwam, dan zouden we weten dat de bruidegom was bedrogen en zouden we het gerechtvaardigd vinden als hij het meisje terug zou sturen naar haar familie. Het was een wreed gebruik, want de vrouwen konden niet meer trouwen als ze terug moesten keren naar hun ouders en ze zouden met afkeer worden nagekeken en worden verstoten. Maar het was een snel uitstervende gewoonte, net zoals andere achterlijke gebruiken in de Filipijnen, wijkend voor de nieuwe manieren van de jongere generatie die werden gevormd door de oprukkende industrialisatie.

Ik denk dat er geen rook uit het huis kwam waar mijn broer en zijn bruid alleen waren, want ik herinner me dat de menigte om mijn vader heen draaide en naar het huis toe rende. De mannen brachten het meisje naar buiten en bonden haar vast aan een guaveboom. De boze vrouwen spuugden in haar ogen en scheurden de kleren van haar lijf, terwijl

ze haar uitscholden met obscene benamingen. Toen een van de mannen uit de gereedschapsschuur kwam rennen met een paardenzweep, vocht mijn vader zich wanhopig een weg door de meute. Hij had net het meisje bereikt, toen een man hem neersloeg en hij door boze voeten werd vertrappt.

De mannen moeten ook mijn broer Leon hebben neergeslagen in het huis. Ik zag hem wankelend naar zijn vrouw toe lopen, met bloed op zijn gezicht. Hij gooide zich op haar neer, haar bloedende lichaam bedekkend met het zijne, terwijl de stenen en stokken ongenadig op hem neerdaalden. Toen bonden ze hem vast aan de boom naast zijn bruid en de boze boeren, die een ogenblik geleden nog zijn goede vrienden en burens waren geweest, begonnen stenen naar hen te gooien.

Mijn vader kroop op zijn knieën en wierp zich op mijn broer en zijn bruid.

“Stop, jullie duivels!” riep hij hulpeloos. “Ze is een goede, ijverige vrouw en mijn zoon wil met haar samenwonen!”

Maar de zwepen begonnen op hem te vallen. Een diepe kerf werd over zijn gezicht gesneden en er kwam bloed uit zijn mond. Ik kon niet langer verstaan wat hij zei. Het geschreeuw werd oorverdovend en de schreeuwen van het meisje gingen verloren in dat afschuwelijke menselijke geluid. Uiteindelijk ging de menigte weg, nog steeds boos, maar uitgeblust.

Ik friemelde in het donker met de *bolo*, een slagersmes, om de touwen waarmee ze aan de guaveboom waren vastgebonden door te snijden. Het was inmiddels diep in de nacht en de sterren waren met weinig en ver weg. De hemel leek wel een veld met stervende vuurbomen, uitgestrekt en afgelegd in de nacht. Het meisje sloeg haar bloedende armen om mijn broer heen en huilde stilletjes. Ik zag het gezicht van mijn vader zoeken in de aarde naar een antwoord op de onmogelijk te beantwoorden vraag in de ogen van mijn broer.

Ik zal nooit vergeten hoe mijn broer het meisje optilde in zijn armen, net zo plechtig en voorzichtig als hij die middag had gedaan, en hoe hij haar zorgzaam hun huis binnen droeg om een nieuw leven te beginnen.

Niet veel later verliet mijn broer Leon, die al een hectare van ons land had verkocht, zijn aandeel in het familiebezit, de barrio met zijn vrouw om in een ander deel van Luzon te gaan wonen. Ik zag hem pas weer toen ik onderweg was naar Amerika, maar toen was hij al een volwassen man met zijn eigen kinderen. Ik had hem geschreven dat ik onderweg naar Manila door zijn stad zou komen en had hem gevraagd om, als hij dat wilde, voor zijn huis te staan wachten op mijn bus. In die dagen ging

er maar één bus per dag van Binalonan naar het treinstation in de stad Dagupan. In ieder geval kon ik nog door het raam van mijn bus kijken en als afscheid naar hem zwaaien.

Toen mijn bus bij de witte zoutbedden kwam, wist ik dat ik in de buurt kwam van de plaats waar mijn broer Leon woonde. Ik zag het mangobos met daarachter de blinkende visvijvers bij de monding van de Agnorivier, die sloom in de golf van Ligayen stroomt. Aan de rand van de fonkelende vlakke stond, als een grote paddenstoel naast de hoofdweg, het huisje van gras van mijn broer. Mijn hart klopte sneller toen ik dichterbij kwam en ongeduldig leunde ik uit het raam.

Toen zag ik hem, vervolgens zijn kleine vrouw en daarna zijn kinderen. Ze stonden voor zijn huis – vooraan de vader, dan de moeder en daarna de kinderen. Ze zwaaiden me vaarwel, allemaal, en ik leunde ver uit het raam terwijl ik naar ze zwaaide. Het was afscheid nemen van mijn broer Leon en van de oorlog waarin hij had gevochten in een vreemd land; afscheid van zijn stille vrouw en van alles wat haar zo voortreffelijk maakte. Het was pas uren later dat ik me probeerde te herinneren hoeveel kinderen er naast mijn broer stonden.